

Raport z realizacji
STRATEGII ROZWOJU
POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO
DO 2025 ROKU
za lata 2016 - 2017

Wołomin 2018

WSTĘP

Strategia Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku, została przyjęta Uchwałą Nr XV – 162/2016 Rady Powiatu Wołomińskiego w dniu 11.01.2016 r.

Precyzuje wizję i misję Powiatu Wołomińskiego:

Wizja:

Powiat Wołomiński – zielona równina, bogata przyrodą, historią i kulturą, przyjazna mieszkańcom i przedsiębiorcom.

Misja:

Powiat Wołomiński, silny potencjałem tworzących go gmin, wspiera zrównoważony rozwój gospodarczy, społeczny i przestrzenny. Wykorzystując naturalne walory przyrodnicze, historyczne oraz kulturowe dba o rozwój turystyki.

Z przyjętej wizji wynikają cztery cele strategiczne, będące względem siebie równoważne, komplementarne i spójne.

Cel strategiczny 1: WZMACNIANIE INNOWACYJNOŚCI I KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO

Cel strategiczny 2: AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I OBYWATELSKA MIESZKAŃCÓW POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO

Cel strategiczny 3: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I TECHNICZNEJ W POWIECIE

Cel strategiczny 4: TWORZENIE WARUNKÓW DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO

Realizacji celów służą sprecyzowane kierunki rozwoju. Pozwalają one określić i wyodrębnić wskaźniki w poszczególnych zakresach funkcjonowania szeroko rozumianego powiatu, obejmujących działania instytucjonalne, prywatne i gospodarcze w sferach: samorządowych, gospodarczych i społecznych.

Dane zawarte w raporcie pochodzą z jednostek realizujących lub współrealizujących Strategię, które są wymienione w matrycy logicznej stanowiącej załącznik nr 1 do Procedury monitorowania Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku (Zarządzenie nr 270.2016 Starosty Wołomińskiego z dnia 22.12.2016 r.).

Poniższy raport jest pierwszym badającym realizację wskaźników przyjętych dla Strategii, ujętych w Matrycy logicznej. Wskazuje zmiany, jakie nastąpiły na obszarze Powiatu Wołomińskiego w latach 2016 i 2017. Będzie stanowił materiał do analiz porównawczych dla raportów przygotowywanych w latach następnych.

Cel strategiczny 1: WZMACNIANIE INNOWACYJNOŚCI I KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO

Kierunek rozwoju 1: Kształtowanie warunków rozwoju kapitału ludzkiego

1.1.1. Stosunek liczby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z kierunków technicznych do liczby kończących kierunki humanistyczne (%)

Wskaźnik zależy od polityki edukacyjnej Powiatu. Ustalania liczby miejsc w szkołach o danych profilach w odpowiedzi na zainteresowanie kierunkami kształcenia zgłaszanymi przez kandydatów do szkół.

Nie obrazuje pełnej sytuacji edukacyjnej i kształcenia młodzieży z terenu powiatu na poziomie ponadpodstawowym, ponieważ jest duża trudność uzyskania bezpośrednich danych dotyczących kierunków kształcenia wybranych przez młodzież w szkołach znajdujących się poza terenem powiatu.

	2016	2017		2016	2017
Liczba absolwentów LO	176	168	Stosunek liczby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z kierunków technicznych do liczby kończących kierunki humanistyczne	141,47 %	152,97 %
Liczba absolwentów techników	249	257			

Rynek pracy i edukacji przechodzi obecnie istotne przemiany. Obserwowany jest wzrost zainteresowania kształceniem zawodowym i technicznym, przy malejącym zainteresowaniu kształceniem ogólnym. Kształcenie ogólne też przybiera obecnie formę wyraźnego profilowania kierunkującego dalszą edukację i drogę zawodową absolwenta. Trendy te są widoczne także w szkołach powiatu wołomińskiego, gdzie obserwowane jest stosunkowe zmniejszenie liczby absolwentów szkół ogólnokształcących przy wzroście absolwentów techników.

1.1.2. Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu (szt.)

Kompetencje kluczowe obejmują następujące umiejętności

1. porozumiewanie się w języku ojczystym
2. porozumiewanie się w językach obcych
3. kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne
4. kompetencje informatyczne
5. umiejętność uczenia się
6. kompetencje społeczne i obywatelskie
7. inicjatywność i przedsiębiorczość

8. świadomość i ekspresja kulturalna

Kompetencja jest kombinacją wiedzy, umiejętności i przyjmowanej postawy. Kompetencje kluczowe to umiejętności, które wspierają rozwój osobisty, włączanie w życie społeczne, aktywne obywatelstwo i możliwość znalezienia zatrudnienia. Proces kształtowania i rozwijania w sobie kompetencji kluczowych trwa przez całe życie i nigdy się nie kończy.

Każdy etap edukacji ucznia zakończony pozytywnym wynikiem oznacza, że nabył także kompetencje kluczowe w stopniu odpowiadającym ocenie uzyskanej w końcowej klasyfikacji etapu edukacji. **Strategia nie wskazuje jakiego programu** dotyczy miernik, stąd problem z interpretacją wskaźnika. Gminy podając liczbę absolwentów szkół, mogły w większości odnieść się do liczby absolwentów szkół gimnazjalnych, natomiast powiat do liczby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych.

PPP w Zielonce udzieliła informacji tylko dla roku 2017, dlatego też w tej grupie dane sumaryczne podano tylko dla roku 2017.

Liczba dzieci biorących udział w zajęciach PPP obejmuje w większości dzieci wliczane w kategorii gimnazjów, jednakże postrzegając problem jako usługi rozwoju kompetencji kluczowych, należy traktować je osobno, gdyż wskazują na potrzebę dodatkowego wsparcia zgłaszaną w tej grupie wiekowej.

	2016	2017
Dane dot. gimnazjów	825	787
Dane z PPP		994
LO Marki	25	21
Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych	506	497

Spadek liczby uczniów którzy nabyli kompetencje kluczowe wynika z faktu niżu demograficznego w wieku szkolnym. Istotnym czynnikiem rozwoju społecznego jest to, by zaliczenie przedmiotów wiążących się z kompetencjami kluczowymi przyjmowało poziom wyższy niż najniższy dopuszczający. Im większa jest samodzielność i biegłość uczniów w dziedzinach kluczowych, tym szersze mają szanse na rozwój osobisty w kierunku zawodowym i społecznym.

1.1.3. Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (osoba)

Strategia nie precyzuje o jaki program chodzi i jaki zakres kwalifikacji i kompetencji. Przyjęto do analizy wszystkie formy wsparcia udzielane przez PUP, ponieważ podnoszenie kwalifikacji ma na celu poprawę sytuacji osobistej na rynku pracy, pociągającą za sobą przede wszystkim poprawę warunków życia materialnych i bytowych.

	2016	2017
PUP	727	467

W analizowanym okresie znacząco spadła – o około 35% liczba osób korzystających z różnych form wsparcia organizowanych przez PUP. Może to mieć związek z wyjątkowo dobrą sytuacją

na rynku pracy, gdzie odnotowuje się obecnie bardzo niskie bezrobocie i deficyty pracowników w wielu branżach. Pozwala to wielu osobom na znalezienie zatrudnienia, a tym samym wpływa na zmniejszenie potrzeb w zakresie uzyskiwania kwalifikacji oraz kompetencji.

Kierunek rozwoju 2: Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

1.2.1. Liczba wdrożonych innowacji w przedsiębiorstwach (szt.)

Brak danych pozyskiwanych bezpośrednio. Gminy ani powiat nie gromadzą takich informacji.

Dane ogólne dla powiatu można pozyskać z Banku Danych Lokalnych. BDL gromadzi informacje na poziomie powiatu w zakresie **wartości inwestycji przedsiębiorstw w środki trwałe**. Nie ma natomiast wskazania na innowacyjny charakter tych przedsięwzięć. W chwili obecnej niedostępne są jeszcze dane za 2017 r.

	2016	2017
Wartość inwestycji w środki trwałe w tys. zł	1 125 990	Bd
Wartość brutto środków trwałych w posiadaniu przedsiębiorstw w tys. zł	5 495 266	Bd

Wartość inwestycji w środki trwałe na poziomie 1.125.990 tys. zł w 2016 r. pozwala przyjąć założenie, że większość z tych środków przeznaczona jest na stworzenie nowoczesnej bazy produkcyjnej wytwórczej i usługowej, z czego część zapewne w charakterze innowacji. Dane te będą znakomitą bazą porównawczą dla lat następnych i pozwolą uzyskać obraz zmian i tendencji zachodzących w tej sferze na obszarze powiatu.

1.2.2. Liczba firm noworejestrowanych w danym roku (szt.)

	2016	2017
Liczba firm noworejestrowanych	2200	2100
Wg BDL	2481	2707

Dane zebrane bezpośrednio z gmin, wskazują na mniejszą liczbę nowych podmiotów w porównaniu rok do roku. W większości gmin, obserwuje się tendencję wzrastającą, która świadczy o dużej przedsiębiorczości mieszkańców. Obserwowany wzrost daje podstawy sądzić, że w miejsce zamykanych podmiotów powstają nowe w liczbie większej niż dotychczas istniejące. Zastanawiający jest znaczący spadek noworejestrowanych firm w Wołominie z 735 w 2016 r. do 486 w 2017 r. czyli mniej o blisko 35%, w Klembowie gdzie odnotowano odpowiednio w badanych latach 51 i 43, oraz w Poświętnem 32 i 21. Przyczyn takiej sytuacji można poszukiwać na wielu płaszczyznach. Może to być spowodowane m.in. nasyceniem rynku, konkurencją ze strony dużych obiektów handlowych, zmianą warunków rynkowych, a także zmianami funkcjonowania bądź zakończeniem programów wsparcia dla nowootwieranych przedsiębiorstw lub ograniczoną dostępnością terenów inwestycyjnych.

Dane BDL rejestrującego nowe podmioty wg klasyfikacji REGON, przedstawiają odmienną sytuację, z której wynika, że liczba nowootwartych przedsiębiorstw na obszarze powiatu w 2017 r. jest wyższa niż w 2016. Jediną gminą w której zanotowano mniejszą liczbę nowych podmiotów jest Klembów.

Warto mieć na uwadze oba te wskazania, gdyż dane przedstawione bezpośrednio przez gminy, sygnalizują zmiany na rynkach lokalnych, wśród społeczności lokalnej i jej bezpośrednio dotyczące.

1.2.3. Liczba szkoleń i poradnictwa zawodowego na temat podnoszenia kwalifikacji, wspieranie zatrudnienia i samozatrudnienia (szt.)

	2016	2017
Szkolenia	236	139
Poradnictwo zawodowe	843	700

Wskaźnik ten obrazuje wyraźny spadek liczby udzielonych świadczeń w zakresie szkoleń i poradnictwa zawodowego. Może to być spowodowane zmniejszeniem poziomu bezrobocia, co skutkuje mniejszą liczbą osób potrzebujących tego typu form wsparcia.

Analizując ten wskaźnik łącznie ze wskazaniem poprzedniego wskaźnika, **Liczba firm noworejestrowanych w danym roku (szt.)**, pokazuje on na dużą potrzebę w zakresie poradnictwa i wsparcia przedsiębiorczości wśród osób chcących otworzyć działalność gospodarczą bądź zdobyć nowe kwalifikacje pożądane na rynku pracy.

Kierunek rozwoju 3: Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej powiatu wołomińskiego

1.3.1. Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych (ha)

Gminy w różny sposób zinterpretowały wskaźnik. Część wskazała ogólny obszar posiadany w roku objętym analizą, natomiast część obszar przygotowany w poszczególnych latach. Analiza danych pozwoliła wskazać ogólną tendencję wzrostową posiadanych obszarów inwestycyjnych.

	2016	2017
Powierzchnia (ha)	453,1826	462,3711

Wskaźnik ten jest trudny do oszacowania, zwłaszcza w przypadku dość powszechnego w powiecie braku planów zagospodarowania terenów gmin. O ile w miastach większość terenów jest objętych planami przestrzennymi, o tyle w gminach wiejskich i na obszarach pozamiejskich plany tworzy się na potrzeby konkretnych zadań, często związanych z infrastrukturą społeczną m.in. budowa drogi, oczyszczalni, itp. tylko dla wybranych obszarów. Należy zaznaczyć, że samorządy nie dysponują dużym arealem, który można przygotować i przeznaczyć pod inwestycje. Tereny w większości znajdują się w rękach prywatnych. Białe plamy na mapach zagospodarowania przestrzennego są obszarami, które mogą, ale też nie muszą być terenami inwestycyjnymi. Wiele zależy od inwencji posiadaczy terenu i ich ewentualnych zamiarów

względem nich. Brak regulacji dotyczących terenów nie objętych planami miejscowymi, negatywnie wpływa na ich atrakcyjność inwestycyjną dla przedsiębiorców, którzy wolą poszukać obszarów oferujących pełen zakres infrastruktury oraz mających zgodę społeczną na przyszłe funkcje inwestycyjne.

1.3.2. Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych (szt.)

	2016	2017
Liczba inwestycji	5	10

W analizowanym okresie można zaobserwować wzrost liczby inwestycji na przygotowanych terenach inwestycyjnych. Pozwala to na nieśmiały wniosek, że obszar powiatu staje się atrakcyjnym celem dla inwestorów, którzy poszukują terenów o ukierunkowanym przeznaczeniu i dobrej infrastrukturze. Plany zagospodarowania przestrzennego, dobre drogi i skomunikowanie z głównymi trasami, dostęp do wody i sieci energetycznych to niezbędne elementy lokalizacji nowych inwestycji. Większość z tych czynników leży w gestii samorządów, dlatego też dbałość o ich zrównoważony rozwój, może znacząco wpłynąć na liczbę nowych przedsięwzięć na naszym terenie.

1.3.3. Liczba w przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych (szt.)

	2016	2017
Liczba przedsięwzięć promocyjnych	203	184

Wskaźnik niestety nigdzie nie precyzuje czy mowa o przedsięwzięciach skierowanych tylko do potencjalnych inwestorów, czy także do wszystkich potencjalnych nabywców usług oferowanych na terenie powiatu, np. turystów, gości przyjezdnych.

Obserwowany spadek ogólny jest zaprzeczeniem sytuacji w poszczególnych gminach, gdzie, poza Wołominem, obserwujemy wzrost liczby przedsięwzięć. Gminy przykładają coraz większą uwagę do tworzenia pozytywnego wizerunku swoich obszarów, szukają nowych kanałów promocji i reklamy, zarówno przez informacje ogólne, jak i informacje szczegółowe dotyczące jednostkowych wydarzeń i przedsięwzięć lokalnych.

Cel strategiczny 2: AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I OBYWATELSKA MIESZKAŃCÓW POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO

Kierunek rozwoju 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Nie wszystkie gminy podały wartości za dwa lata dlatego też przyjęto, że podane pojedyncze dane dotyczą ostatniego roku sprawozdawczego przed udzieleniem informacji, czyli tylko rok 2017, który będzie stanowił bazę dla analiz w kolejnych latach.

2.1.1. Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem (szt.)

	2016	2017
PCPR	450	366
Gminy OPS 2017		3573

Wskaźnik nie zsumowany, gdyż może dublować liczbę osób, które mogą być ujmowane zarówno przez OPS jak i przez PCPR. Wskazuje na liczbę osób objętych programem wsparcia. Nie wiemy czy jest to wsparcie edukacyjne mające na celu zwiększenie motywacji do szukania zatrudnienia czy jest to wsparcie bytowe.

Mniejsza liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem PCPR w 2017 r. pozwala traktować analogicznie wskaźnik Gmin, który można przyjąć za mniejszy niż w 2016. Sytuacja ta wiąże się z innymi, przedstawionymi wcześniej wskaźnikami związanymi z malejącym poziomem bezrobocia i mniejszym zainteresowaniem różnego rodzaju wsparciem w tym też podnoszeniem kwalifikacji przez osoby bezrobotne. Jest to wynik ogólnokrajowej tendencji spadku bezrobocia.

2.1.2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (szt.)

	2016	2017
PCPR	946	913
Gminy OPS 2017		2 206

Strategia nie precyzuje jakiego typu jest to program i jakiego typu wsparcie beneficjenci otrzymują, ani też jaki efekt to wsparcie ma dać. Jednakże w badanym okresie widać spadek tej liczby w danych przedstawionych przez PCPR, co można analogicznie przyjąć także dla danych z gmin. Tendencja ogólnokrajowa spadku liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wiąże się z różnego rodzaju świadczeniami socjalnymi, które poprawiają sytuację bytową osobom je pobierającym. Ma to też odzwierciedlenie na terenie powiatu w danych PCPR i jest tendencją pożądaną. Wszelkie programy i inicjatywy zmniejszające poziom wskaźnika są pożądane.

2.1.3. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym (szt.)

Strategia nie precyzuje jaki to jest zakres usług.

	2016	2017
PCPR	55	55
Gminy OPS 2017		3011

Strategia nie precyzuje jakiego typu są to usługi i jakie wsparcie mają beneficjenci otrzymać, ani jaki efekt to wsparcie ma dać. W badanym okresie nie odnotowano zmiany tej liczby w danych PCPR, co można rozumieć, jako potwierdzenie, że usługami społecznymi objęto wszystkie potrzebujące osoby i ich liczba nie ulega zmianie. Można pokusić się na analogię dla danych z gmin, gdzie nie mamy podanych danych za 2016 r., ale interpolując wnioski, można przyjąć, że poziom ten nie uległ znaczącej zmianie.

Przegląd trzech wskaźników kształtujących kierunek rozwoju „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu” obejmuje dane PCPR i OPSów. W oparciu o zmiany notowane w ramach PCPR można pokusić się o wniosek, że coraz mniej, bądź jest to stały poziom osób zgłaszających się po wsparcie mające przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu. To pozytywny efekt będący wynikiem sumy różnych czynników: koniunktury na rynku i spadku bezrobocia, świadczeń z programów pomocowych, zmniejszanie wykluczenia poprzez świadomość społeczną, itp.

Kierunek rozwoju 2: Kształtowanie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego

2.2.1. Liczba projektów zrealizowanych w partnerstwie pomiędzy JST (szt.)

2016	2017
9	15

Wskaźnik ten, choć niski informuje nas o wyraźnej chęci gmin do współpracy w zakresie realizacji zadań, mimo, że często bywa to trudne, ale jak widać nie niemożliwe do wykonania. O ile łatwiejsza współpraca wydaje się przy dwóch samorządach, o tyle przedsięwzięcia 3 lub więcej jednostek zdarzają się rzadziej. Strategia nie precyzuje czy analizujemy wszystkie przedsięwzięcia sformalizowane dokumentem „porozumienie” czy także wzajemne dotacje na realizację wspólnego celu np. inwestycji drogowej. Jednakże wzrost wskaźnika jest czynnikiem pozytywnym, gdyż w obecnym okresie programowania środków zarówno unijnych jak i krajowych punktowane są projekty oparte na współpracy samorządów w zakresie zaspokojenia takich samych potrzeb na większym obszarze.

2.2.2. Liczba środków finansowych przeznaczanych na konkursy dla organizacji pozarządowych (PLN)

	2016	2017
Gminy	3 883 781,80	3 926 124,90
Powiat	1 983 451,05	2 124 631,91
w tym:		
środkami własnymi	903 871,05	1 040 723,33
środkami Urzędu Wojewódzkiego	1 079 580,00	1 083 908,58

Informacje podane przez Gminy wskazują na wzrost wskaźnika, a tym samym pokazują, że gminy coraz chętniej angażują do realizacji zadań organizacje pozarządowe i społeczne, aktywizując i angażując tym samym mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w kształtowaniu otoczenia, wydarzeń, itp. Wspierają tym samym rozwój społeczeństwa obywatelskiego mającego wpływ na otaczającą je najbliższą codzienną rzeczywistość. Niezależnie czy są to duże inicjatywy jak budżety obywatelskie, czy mniejsze w formie otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych, są to działania niezbędne dla stworzenia pola bezpośredniej współpracy samorządów z mieszkańcami.

Powiat także zwiększył środki na realizację zadań w ramach konkursów dla organizacji pozarządowych. O ile środki na zadania zlecone ze strony Urzędu Wojewódzkiego w 2017 r. pozostały na poziomie zbliżonym do osiągniętego w 2016 r., o tyle można zaobserwować 15 % wzrost poziomu zaangażowania środków własnych Powiatu. Potwierdza to rosnący zakres współpracy z sektorem niepublicznym, obrazujący coraz większe zaangażowanie społeczeństwa w sprawy bezpośrednio go dotyczące. Jest to tendencja wysoce pożądana i należy utrzymać ją w latach następnych.

Cel strategiczny 3: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I TECHNICZNEJ W POWIECIE

Kierunek rozwoju 1: Rozwój infrastruktury edukacji i kultury powiatu wołomińskiego

3.1.1. Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja (szt.)

2016	2017
5	15

Nie wszystkie gminy świadczą usługi tego typu. Zero usług w stopniu dojrzałości 3 wykazały Dąbrówka, Jadów, Poświętne, Strachówka, Tłuszcz, czyli gminy o charakterze wiejskim (poza miastem Tłuszcz). Jako najczęstsze usługi wskazano dzienniki elektroniczne i systemy obsługi bibliotek. Rozwój e-usług w gminach miejskich nie dziwi, jest pociągany przez mieszkańców, którzy są lepiej wykształceni i mają szerszy kontakt ze świadczeniami realizowanymi drogą elektroniczną. Klembów, który wykazał 1 usługę w 2016 r. i 3 w 2017 r. jest znakomitym przykładem dla gmin wiejskich, że usługi on-line są pożądane i potrzebne, oraz często skracają czas załatwiania sprawy.

3.1.2. Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (kWh/rok)

	2016	2017
Klembów	0	594 923
Kobyłka	0	92 970
Wołomin	189 128	197 437

Dane podane przez trzy gminy świadczą o tym, iż polityka zmniejszania wykorzystania energii pierwotnej w budynkach użyteczności publicznej świadczących usługi edukacyjne i kulturalne nie jest powszechnie stosowana, a gminy i zarządcy obiektów nie prowadzą statystyk i analiz w tym kierunku. Tendencją pożądaną jest stosowanie rozwiązań dążących do ograniczania zużycia energii wraz z rozwojem i dostępnością technologii energooszczędnych. Niezbędne jest doprecyzowanie wskaźnika i źródeł pochodzenia danych do jego analizy.

3.1.3. Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków (szt.)

2016	2017
1	16

Wskaźnik obrazuje, iż pomimo faktu, że prawie żadna gmina nie liczy poziomu zmniejszenia zużycia energii, to podejmowane są intensywne starania i liczne inwestycje, mające na celu zmniejszenie tego zapotrzebowania. Jest to bardzo pozytywne i pożądane zjawisko, gdyż kompleksowa modernizacja energetyczna budynków przyczyni się do ograniczania emisji

szkodliwych pyłów do atmosfery, oraz przyczyni się do ograniczenia kosztów ponoszonych na zapewnienie energii i ciepła w budynkach infrastruktury edukacji i kultury, opieki zdrowotnej na obszarze powiatu.

3.1.4. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem (szt.)

2016	2017
9	13

Strategia nie podaje jakiego typu ma to być wsparcie. Czy wsparcie to ma obejmować środki od organu prowadzącego, czy pozyskane środki zewnętrzne z różnych źródeł, czy środki od sponsorów, itp. Wskaźnik w badanym okresie wykazuje wzrost. Wiadomo także, że liczba instytucji tego typu jest stała bądź podlega nieznacznym rzadkim zmianom. Zatem określenie liczby instytucji określi maksymalną możliwą do osiągnięcia wartość wskaźnika. Warto przyjrzeć się także wsparciu, czy jest ono stałe czy tylko na pojedyncze inicjatywy, czy to tylko środki własne samorządów czy także środki zewnętrzne i jaką wartość dają w przeliczeniu na mieszkańca gminy/powiatu.

Kierunek rozwoju 2: Rozwój infrastruktury społecznej i zdrowotnej powiatu wołomińskiego

3.2.1. Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (kWh/rok)

	2016	2017
Wołomin	189 128	197 437
Kobyłka		13 000

Wskaźnik uznany przez większość gmin za powtórzony, Wołomin pokusił się na powielenie wpisu z poprzedniej kategorii, natomiast Kobyłka podała dla wskaźnika wartość za rok 2017. Dane podane przez dwie gminy świadczą o tym, iż podobnie jak przy budynkach edukacyjnych i kulturowych, polityka zmniejszania wykorzystania energii pierwotnej w budynkach użyteczności publicznej świadczących usługi społeczne i zdrowotne nie jest powszechnie stosowana, a gminy i obiekty nie prowadzą statystyk i analiz w tym kierunku. Tendencja pożądaną jest stosowanie rozwiązań dążących do ograniczania zużycia energii wraz z rozwojem i dostępnością technologii energooszczędnych. Niezbędne jest doprecyzowanie nazwy wskaźnika i źródeł pochodzenia danych do jego analizy, abyśmy mieli prawdziwy obraz problemu. Warto dodać, iż zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego jest najwyraźniej widoczne w przypadku zrealizowania przedsięwzięć termomodernizacyjnych, które to w wielu instytucjach były przeprowadzane w latach ubiegłych. Oznacza to, że w wielu przypadkach nie będzie obserwowane zmniejszenie zużycia energii a raczej drobne wahania wokół osiągniętego już poziomu.

3.2.2. Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków (szt.)

2016	2017
1	2

Odpowiedź udzielona tylko przez Wołomin i Kobyłkę. Należy mieć na uwadze fakt, że budynki opieki zdrowotnej najczęściej znajdują się w rękach prywatnych inwestorów, dlatego przeprowadzane tam remonty i modernizacje energetyczne nie są rejestrowane przez gminy jako inwestycje termomodernizacyjne przynoszące wymierny efekt ekologiczny w postaci zmniejszonego zużycia energii. Natomiast obiekty infrastruktury społecznej przeważnie są obiektami których właścicielami są samorządy, jednak część tych placówek ma siedziby w obiektach wynajmowanych od posiadaczy prywatnych, co ogranicza możliwości modernizacji energetycznych. Warto dodać, iż zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego jest najwyraźniej widoczne w przypadku zrealizowania przedsięwzięć termomodernizacyjnych, które to w wielu instytucjach były przeprowadzane w latach ubiegłych. Oznacza to, że w wielu przypadkach nie będzie obserwowane zmniejszenie zużycia energii a raczej drobne wahania wokół osiągniętego już poziomu.

3.2.3. Liczba wspartych podmiotów leczniczych (szt.)

2016	2017
6	11

Strategia nie precyzuje o jakim wsparciu mowa, czy tylko ze strony organu założycielskiego, czy także ze strony inwestorów i partnerów prywatnych współpracujących z gminami w zakresie zapewnienia usług zdrowotnych, bądź pozyskanych środków zewnętrznych na rozwój świadczonych usług. Warto jednak zauważyć, że wzrost wskaźnika, wskazuje na coraz większą uwagę, jaką gospodarze gmin i powiatu przykładają do roli podmiotów leczniczych w codziennym życiu mieszkańców. Wspieranie ich i dbałość o jakość świadczonych usług jest wysoce niezbędne i pożądane, by zaspokoić potrzeby społeczeństwa.

3.2.4. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (ha)

2016	2017
256,45	1 293,26

Wskaźnik wykazujący duży wzrost, co wynika z realizacji projektu związanego z przygotowaniem i wprowadzeniem planów rewitalizacji przez miasta i gminy w województwie mazowieckim. Gminy są w trakcie realizacji planów rewitalizacji, przygotowanych w ramach konkursu RPO WM 2014-2020 ze środków Pomocy Technicznej. Plany zakładają kompleksową rewitalizację obszarów zdegradowanych i muszą przede wszystkim pobudzać aktywność środowisk lokalnych oraz stymulować współpracę na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego, a także przeciwdziałać zjawisku wykluczenia w obszarach zagrożonych patologiami społecznymi. Działania te w efekcie powinny przyczynić się do ożywienia rewitalizowanych obszarów, nadania im nowych funkcji,

podniesienia ich atrakcyjności, co w konsekwencji wiązać się będzie ze zwiększeniem zainteresowania tymi obszarami mieszkańców a także turystów i inwestorów.

Kierunek rozwoju 3: Rozbudowa i modernizacja powiatowej infrastruktury drogowej oraz poprawa powiązań komunikacyjnych powiatu wołomińskiego

3.3.1. Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg dla rowerów (km)

2016	2017
6,738	7,950

Odpowiedzi z Kobyłki, Marek, Radzymina, Wołomina, Ząbek i Zielonki. Są to gminy uczestniczące w obecnym ZIT na lata 2014 – 2020, co ułatwia dostęp do środków zewnętrznych na ten cel. Obszary miejskie wydają się bardziej zainteresowane drogami rowerowymi, gdyż pożądane jest zabranie ruchu rowerowego z chodników, oraz odseparowanie go od ruchu samochodowego w celu zwiększenia bezpieczeństwa wszystkich użytkowników dróg. Dla roku 2017 dane podał też ZDW.

3.3.2. Liczba wybudowanych lub przebudowanych obiektów "parkuj i jedź" (szt.)

2016	2017
2	1

Inwestycje w zakresie budowy parkingów „Parkuj i Jedź” wykazały dwie gminy: Klembów i Wołomin. Kolejne parkingi w ramach sieci, zaplanowano do wykonania w latach następnych, co jest spowodowane koniecznością uprzedniego zakończenia robót remontowych na linii kolejowej. Należy mieć na uwadze, że obiekty tego typu nie muszą dotyczyć tylko węzłów kolejowych i stacji kolejowych. Mogą być zlokalizowane także przy węzłach drogowych, gdzie regularnie kursują autobusy miejskie i podmiejskie.

3.3.3. Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (km)

	2016	2017
Gminy	20,203	55,552
Powiat	30,600	27,050

Dane ze wszystkich gmin oraz ZDW. Rozwój sieci drogowej, oraz dostosowanie dróg do intensywności ich użytkowania jest jednym z głównych czynników rozwoju obszaru, zarówno w kierunku gospodarczym, jak i osadniczym. Inwestycje drogowe to złożony proces projektowania i uzgadniania wszystkich aspektów inwestycji. Wiąże się to zatem z długim procesem inwestycyjnym. Pożądane jest, aby długość nowych/odnowionych dróg z roku na rok wzrastała, jednakże jest to trudne do osiągnięcia ze względu na różne czynniki warunkujące inwestycję, począwszy od środków finansowych po procesy projektowo-wykonawcze. Warto przyglądać się temu wskaźnikowi w analizie narastającej, czyli ile wzrosło od poprzedniego wskazania.

Kierunek rozwoju 4: Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa publicznego w powiecie wołomińskim

3.4.1. Liczba wprowadzonych do użycia elementów zintegrowanego systemu wczesnego ostrzegania (szt.)

	2016	2017
Gminy	8	111
Powiat		71

Bezpieczeństwo jest jednym z podstawowych czynników skłaniających do osiedlania się i podejmowania działalności na wybranym obszarze. Działania samorządów pokazują, że przykładają wielką wagę do bezpieczeństwa swoich mieszkańców. Dane należy uznać za powielające się, gdyż projekt wprowadzania systemu wczesnego ostrzegania realizowany był we współpracy Powiatu z Gminami, w związku z czym, liczba urządzeń podana przez Powiat została też ujęta również przez Gminy. Dzięki realizacji projektu, powiatowe służby kryzysowe mają bezpośredni kontakt ze służbami gminnymi, co znacząco wpływa na przepływ informacji oraz szybkość podejmowanych reakcji. Widać też wzrost liczby elementów ostrzegania na poziomie gmin. Pożądany jest przyrost wskaźnika w czasie.

3.4.2. Pojemność obiektów małej retencji (m3)

2016	2017
13 000	13 550

Zbiorniki wskazane przez gminy znajdują się w Tłuszczu i Ząbkach. 13000 znajdujące się w Tłuszczu są podane dla obu lat, zatem najpewniej mamy do czynienia z przedstawieniem stanu faktycznego a nie zmianą na przestrzeni badanych lat, jak mają to przedstawione Ząbki. Obiekty małej retencji mają za zadanie racjonalną gospodarkę wodną i idącą za tym ochronę ludności przed zalewaniem ich mienia i upraw, oraz ochronę przed suszą w okresach charakteryzujących się niską sumą opadów. Trudna sytuacja hydrologiczna na obszarze powiatu oraz liczne podtopienia sezonowe, pozwalają wysnuć wniosek, iż jest to świetne miejsce do budowy obiektów tego typu. Tego typu inwestycje można powiązać z tworzeniem miejsc rekreacyjnych i atrakcyjnych turystycznie, związanych z powstałymi zbiornikami wodnymi i terenami do nich przylegającymi.

3.4.3. Liczba projektów z zakresu prewencji zagrożeń (szt.)

2016-2017
285

Dane KSP, KPP, NDL Łochów, oraz gmin. Dane nie są podane przez wszystkich w rozbiciu na lata, a w większości w formie 2016-2017, zatem przedstawione też są sumarycznie. Liczba przedsięwzięć prewencyjnych jest imponująca. Ponad 54% to działania Policji. Są to przedsięwzięcia związane z pouczaniem, informowaniem, szkoleniem w zakresie

zachowania w obliczu zagrożenia życia i bezpieczeństwa. Zakres i forma przekazu są dostosowane do wieku i typu odbiorców. Każda taka akcja utrwała i przypomina pozytywne reakcje i zachowania. Podejmowane tematy to m.in. bezpieczeństwo na drodze dla pieszych i kierowców, bezpieczne lato – zachowanie nad wodą, w lesie, itp., bezpieczna zima, ocena stanu pojazdów autokarowych przy wyjazdach grupowych, akcje okolicznościowe związane ze zwiększonym przemieszczaniem się ludności, itp. Pożądane jest by działania w zakresie każdego tematu docierały do jak największej rzeszy mieszkańców, oraz były cyklicznie powtarzane.

Kierunek rozwoju 5: Ochrona środowiska naturalnego

3.5.1. Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków (szt.)

2016	2017
2	18

Strategia nie precyzuje jakie budynki objąć w ramach wskaźnika, czy prywatne także, ani też zakresu modernizacji. Gminy mają możliwość pozyskania środków na ten cel z różnych funduszy, jednak są one ograniczone, oraz wymagają istotnego wkładu własnego właściciela nieruchomości,

co skutkuje zmniejszeniem zainteresowania społeczeństwa uczestnictwem w tego typu programach. Koszty są czynnikiem odstrasającym prywatnych inwestorów przed kompleksową termomodernizacją, robią ją zatem etapami nie osiągając wyniku kompleksowego, co przyczynia się do dłuższego okresu emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

3.5.2. Roczne stężenie pyłu PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

2016	2017
22,7 w Radzyminie do 32,7 w Ząbkach	23,5 w Radzyminie do 40 w Poświętnem

Gminy do końca roku 2017 nie wszystkie posiadały własne mierniki stężenia pyłu. Wołomin i Zielonka podając poziom stężenia pyłów korzystają z pomiarów stacji na Targówku w Warszawie. Zróżnicowanie terytorialne wymaga, by podać zanotowane wskaźniki w formie przekrojowej. Pokazują, że notowane stężenia pyłów osiągnęły w 2017 r. poziom wyższy niż w 2016 r. Jest to wyraźny sygnał, że jest zbyt mały nacisk na politykę energetyczną związaną z pozyskiwaniem czystego ekologicznie ciepła przez odbiorców indywidualnych. Niska świadomość społeczna dotycząca szkodliwości spalania w piecach wszystkiego, wiąże się ze słabym poziomem jakości powietrza. Niezbędne jest promowanie zachowań ekologicznych, udział w programach niskiej emisji, wymiana źródeł ciepła oraz promowanie pozyskiwania energii w ramach OZE.

3.5.3. Ilość terenów przestrzeni publicznej poddanej rewitalizacji (ha)

2016	2017
50,1	58,4

Wskaźnik wzrastający, obrazujący ogólną tendencję rewitalizacji obszarów – czyli procesu przywracania funkcji użytkowych terenom zdegradowanym, przemysłowym, zaniedbanym, prowadzonego w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji w oparciu o plany gminne. Pożądane jest, aby we wszystkich gminach, które przyjęły programy rewitalizacji proces ten postępował i objął wszystkie wskazane obszary. Rewitalizacja to nie tylko ładniejsze miasta czy tereny, ale także inna, lepsza jakość życia mieszkańców.

Cel strategiczny 4: TWORZENIE WARUNKÓW DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO

Kierunek rozwoju 1: Wspieranie rozwoju turystyki w oparciu o dziedzictwo historyczne i kulturowe

4.1.1. Liczba obiektów kulturowych, historycznych i zabytkowych objętych wsparciem (szt.)

2016	2017
6	14

Wskaźnik nie precyzuje jakiego typu jest to wsparcie, jednakże jego wzrost w badanym okresie, świadczy o rosnącym zainteresowaniu samorządów rozwojem turystyki poprzez poszerzenie oferty lokalnej, a także wzrost jakości świadczonych usług w tym zakresie. Jest to pozytywna tendencja, która realizuje zapisy misji powiatu zawarte w Strategii. Pożądanym jest dalszy wzrost wskaźnika w kolejnych latach.

4.1.2. Liczba osób korzystających z noclegów na terenie powiatu (szt.)

	2016	2017
Liczba osób	52 885	62 267
Liczba udzielonych noclegów	88 514	98 225
Osobonoclegi	1,67	1,57

Wskaźnik określony w oparciu dane Banku Danych Lokalnych (BDL). Dla pełnego obrazu sytuacji powinno się postrzegać go dwutorowo, z jednej strony poprzez liczbę osób, które skorzystały z noclegów, z drugiej poprzez liczbę osobonoclegów, czyli ile noclegów wykupił turysta przebywający na obszarze powiatu.

Analiza ta pokazuje, iż wzrasta liczba osób korzystających z noclegów na terenie powiatu, jednakże maleje liczba noclegów wykupionych przez poszczególnego turystę. Może to wiązać się z charakterem ruchu turystycznego na obszarze powiatu cechującego się pobytami krótkimi, weekendowymi, okolicznościowymi oraz biznesowymi. Rozwijająca się baza noclegowa obejmuje obecnie mniej niż 1000 miejsc noclegowych, co pozwala sądzić, że ta dziedzina usług ma jeszcze szerokie możliwości rozwoju, jednakże wymaga to dobrze rozwiniętej infrastruktury drogowej oraz okolicy turystycznej, aby obszar powiatu był postrzegany jako przyjazne turyście, atrakcyjne miejsce na pobyt dłuższy niż jeden-dwa dni.

4.1.3. Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów na terenie powiatu (szt.)

	2016	2017
Liczba osób	5 716	7 694
Liczba udzielonych noclegów	8 445	11 001
Osobonoclegi	1,48	1,43

Wskaźnik określony w oparciu dane Banku Danych Lokalnych (BDL). Dla pełnego obrazu sytuacji powinno się postrzegać go dwutorowo, z jednej strony poprzez liczbę osób z zagranicy, które skorzystały z noclegów, z drugiej poprzez liczbę osobonoclegów, czyli ile noclegów wykupił ten turysta podczas swojego pobytu na obszarze powiatu.

Analiza ta pokazuje, iż wzrasta liczba osób korzystających z noclegów na terenie powiatu, jednakże maleje liczba noclegów wykupionych przez poszczególnego turystę. Wartości wskaźnika za lata 2016-2017 będą stanowiły bazę do analizy tendencji rozwojowych zjawiska. Pozwolą na kształtowanie kierunków rozwoju oferty turystycznej w celu zatrzymania turysty na terenie powiatu na czas dłuższy niż jeden nocleg. Spadek ten można zahamować poprzez rozwój dostępnych form wypoczynku i rekreacji na terenie powiatu w kierunkach stanowiących o wyjątkowości i unikatowości okolicy.

4.1.4. Liczba przedsięwzięć dotyczących informacji i promocji turystycznej w regionie (szt.)

2016	2017
5	9

Dane podane przez 4 gminy i Nadleśnictwo Łochów. Wskaźnik w badanym okresie przedstawia tendencję rosnącą. Są to zarówno przedsięwzięcia o małej lokalnej skali, jak i przedsięwzięcia o skali szerszej, ponadlokalnej. Brakuje sprecyzowania jakiego typu przedsięwzięcia obejmuje wskaźnik, jednakże jego wzrost świadczy o dbałości w zakresie promocji i informacji o naszych lokalnych atrakcjach, często stanowiących unikatowe dobro w regionie czy województwie. Pożądany jest dalszy wzrost tego wskaźnika, oraz jego rozwój w kierunku kompleksowości, aby równoległe z działaniami poszczególnych gmin, toczyły się działania powiatowe na szerszą skalę, jak m.in. wyjazdy na targi turystyczne, promowanie portalu turystycznego www.wyprawaznaturaikultura.com.pl itp.

Kierunek rozwoju 2: Rozwój i poprawa stanu infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej

4.2.1. Długość odnowionych/oznakowanych szlaków turystycznych (km)

2016	2017
72,2	71,7

Dane podane przez Marki, Ząbki, Nadleśnictwa Drewnica i Łochów. Dane podane przez gminy dla obu lat są tożsame, więc można przyjąć, że dotyczą stanu istniejącego i tyle szlaków w gminach jest przygotowanych. Nadleśnictwa podały: NDL Drewnica 1 km w 2016 r. i NDL Łochów 0,5 km w 2017 r. Pożądanym jest zrównoważony rozwój sieci szlaków turystycznych, aby uniknąć białych plam na mapie powiatu w tym zakresie, a przede wszystkim udostępnić obszar powiatu turystom rowerowym i pieszym.

4.2.2. Ilość nowo powstałych obiektów turystycznych (szt.)

2016	2017
1	4

Nowopowstałe obiekty turystyczne wskazało Nadleśnictwo Drewnica oraz gminy Klembów i Poświętne. Budowa i oddanie turystom nowych miejsc jest dobrym znakiem, który świadczy o dbałości instytucji różnego typu o atrakcyjność oraz zwiększenie zainteresowania terenem powiatu. Rozwój infrastruktury turystycznej, w tym szeroko pojętej kategorii „obiekty turystyczne”, znacząco wpływa na postrzeganie atrakcyjności obszaru powiatu i terenów, na których zostały zlokalizowane. Kategoria ta obejmuje zarówno obiekty noclegowe, obiekty usług gastronomicznych, transportowych, informacyjnych, jak i informacje takie jak tablice informacyjne, obiekty rekreacji i wypoczynku stanowiące cel turystyczny.

4.2.3. Długość nowo powstałych szlaków turystycznych (km)

2016	2017
1	0,826

W badanym okresie na terenie powiatu wołomińskiego przybyło 1,826 km nowych szlaków turystycznych. Wykazały je Ząbki i Wołomin, gminy miejska i wiejsko-miejska. Są dowodem na to, że turystyka to nie tylko plenery i turystyka oparta o atrakcyjność przyrodniczą, ale także turystyka miejska. Są dowodem na to, że atrakcyjne trasy można wyznaczyć nie tylko w obszarach leśnych i plenerowych, ale także w strefach miejskich.

4.2.4. Ilość zagospodarowanych obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym (ha)

2016	2017
1,36	2,89

Wskaźnik, którego wzrost jest jak najbardziej pożądanym. Wśród stale rosnącej liczby mieszkańców powiatu istnieje duża potrzeba rozwoju i zwiększania powierzchni atrakcyjnej turystycznie i rekreacyjnie. Poczynając od parków osiedlowych i miejskich, po duże kompleksy rekreacyjno-turystyczne, tj. akweny wodne z zagospodarowanym otoczeniem, kompleksy leśne z wytyczonymi szlakami, itp. Turystyka aktywna i rekreacja obejmują tak szerokie pojęcia, że niemal każde przedsięwzięcie urozmaicenia i zagospodarowania obszarów mające na celu udostępnienie ich społeczności, przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej gminy i powiatu.

Kierunek rozwoju 3: Zagospodarowanie potencjału przyrodniczego dla rozwoju turystyki

4.3.1. Liczba ścieżek edukacyjnych (szt.)

2016	2017
1	3

W badanym okresie wybudowano i oddano do użytku mieszkańcom i turystom ścieżkę w Markach, Wołominie oraz Kątach Czernickich. Wykazano też ścieżkę w Boruczy, przy której brak jest roku wykonania, więc przyjęto 2017 r. Wskaźnik jest odpowiedzią na utrzymujący się trend powrotu do natury i potrzeby kontaktu z przyrodą, która nas otacza, oraz wzrastające zainteresowanie lokalną historią i kulturą. Budowa ścieżek wskazuje na potrzebę edukacji w zakresie dziedzictwa historyczno-kulturowego, przybliżania cech ekosystemów oraz prawidłowych zachowań podczas pobytu na łonie przyrody.

Brakuje odniesienia do już istniejącej infrastruktury o tym charakterze, zatem ciężko zinterpretować, czy ta liczba to dużo czy mało w skali całego powiatu.

4.3.2. Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się produkcją ekologiczną (szt.)

2016	2017
bd	1

Niestety żadna gmina ani powiat nie prowadzi ewidencji lub rejestrów podmiotów zajmujących się produkcją ekologiczną. Podano tylko jedno przedsiębiorstwo o takim charakterze, o którym powszechnie wiadomo, że jest i funkcjonuje. Brak szerszych danych nie oznacza jednak, że takie gospodarstwa na terenie powiatu się nie znajdują. Wskazane byłoby przeprowadzenie głębokiej diagnozy terenowej.

4.3.3. Długość zagospodarowanych cieków wodnych na organizację rekreacji wodnej (km)

2016	2017
0	15

Jedyny obszar z zagospodarowanymi ciekami wodnymi został wykazany przez Gminę Jadów. Walory Liwca skłaniają do wykorzystania go jako jednego z filarów rozwoju turystyki aktywnej. Jednym z proponowanych rodzajów turystyki jest turystyka kajakowa, jeszcze unikatowa na obszarze powiatu.

Brak zagospodarowania turystycznego pozostałych rzek na obszarze powiatu wynika w dużej mierze z nieuregulowanej sytuacji prawnej terenów nadrzecznych, oraz objęcia terenów ochroną w ramach sieci Natura 2000. Ponadto niepewna sytuacja hydrologiczna i wpływające na nią znaczące wahania poziomów wód związane z porami roku, oraz występującymi opadami powodują, że inwestorzy, zarówno samorządowi jak i prywatni obawiają się ewentualnych strat i nie podejmują inwestycji na tych terenach. Sytuację może zmienić budowa zbiorników retencyjnych, które przy odpowiedniej infrastrukturze rekreacyjnej i turystycznej mogą stać się ciekawą atrakcją na obszarze powiatu.